

2018 року № 2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#n132>.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції : Закон України від 2 жовтня 2019 року № 140-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/140-20#n23>.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про запобігання корупції» : Закон України від 4 березня 2020 року № 524-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/524-20#n30>.

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» від 17 червня 2020 року № 720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/720-20#Text>.

8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 47 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень Закону України «Про запобігання корупції», Кримінального кодексу України від 27 жовтня 2020 року № 13-р/2020 (справа № 1-24/2020(393/20). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v013p710-20#n92>.

9. Савченко А. В. Кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією: моделювання поняття. Актуальні проблеми кримінального права : тези доп. X Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (м. Київ, 22 листоп. 2019 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. С. 138–141.

Саковський Андрій Анатолійович,
директор ННІ № 2 Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ДОКУМЕНТУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ЧИННОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

На сьогодні в Україні відбувається оновлення правового поля щодо протидії корупції, викликане зміною суспільних цінностей, прагненням України до євроінтеграції та необхідністю заповнення прогалін, що існують у чинному законодавстві, приведення його у відповідність із загальновизнаними принципами та міжнародними стандартами.

Поширення корупційних правопорушень у різних сферах діяльності та гілках влади робить їх не тільки небезпечним, але і універсальним явищем. Складність протидії таким діям обумовлена їх здатністю розповсюджуватися у будь-якій сфері суспільного життя. Теорія оперативно-розшукової діяльності вивчає ті аспекти кримінальної протиправності, інформація про яких необхідна для науково-обґрунтованих і ефективних заходів організації і тактики застосування оперативно-розшукових сил і засобів в боротьбі із злочинністю, тому оперативно-розшукове документування корупційних правопорушень повинно органічно поєднувати в собі діяльність різних суб'єктів протидії. Тобто, вона розглядається з позиції функціонування суб'єктів оперативно-розшукової діяльності і у свій зміст включає сукупність усіх характеристик, що дають юридичні науки. Однак при цьому із загальногалузових (кримінально-правових, криміналістичних, кримінологічних, психологічних) ознак виділяються найбільш важливі, пошукові, які в сукупності дають більш глибоке уявлення про суб'єкт кримінального правопорушення, дозволяють правильно прийняти рішення щодо застосування тих оперативно-розшукових засобів і методів, які забезпечують ефективне виявлення і розкриття таких правопорушень.

В межах оперативно-розшукової діяльності (ОРД) та кримінального процесу документування потрібно розуміти як діяльність із створення оперативно-розшукових та кримінальних процесуальних документів, а також діяльність з одержання вже створених документів, що можуть бути використані для виконання завдань ОРД та кримінального провадження [1, с. 374].

Документування корупційних правопорушень полягає у створенні та (або) одержанні документів які містять фактичні дані про кримінально карані корупційні діяння окремих осіб та груп. Суб'єктами документування корупційних правопорушень можуть бути оперативні підрозділи, слідчий, прокурор. Воно здійснюється як в межах ОРД, так і в межах кримінального процесу. Документування злочинів є основним засобом одержання доказів-документів у кримінальному провадженні.

Оперативне документування (документування, що здійснюється оперативними підрозділами) – діяльність оперативних підрозділів зі створення та (або) одержання документів які містять інформацію, що може бути використана для прийняття рішень в ОРД, прийняття процесуальних, організаційних і тактичних рішень та доказування у кримінальному провадженні. Оперативно-розшукове документування – різновид оперативного документування, що здійснюється винятково в межах ОРД. Оперативно-технічне документування – різновид оперативного документування, заснований на застосуванні технічних засобів одержання інформації та не може бути проведене без їх використання [1, с. 377].

Документування корупційних правопорушень доцільно розмежовувати на окремі стадії, до яких належать: оперативний пошук фактичних даних про підготовку та вчинення корупційних правопорушень, а також осіб, які їх готують та вчиняють; провадження в оперативно-розшукових справах; досудове розслідування.

Документування оперативними підрозділами має юридичні, організаційні і тактичні особливості залежно від стадій (етапів) на яких воно проводиться, засобів, що при цьому використовуються та форм у яких воно втілюється.

У контексті окресленого спробуємо виокремити певні етапи документування корупційних правопорушень, які б відрізнялися певними якісними особливостями, зокрема завданнями, правовідносинами, формою тощо.

Створення оперативно-розшукових документів, що містять фактичні дані про вчинення корупційних дій. Зокрема, це рапорт оперативного працівника про виявлення фактів підготовки або вчинення таких правопорушень. До рапорту можуть бути долучені негласно отримані копії документів, що свідчать про підготовку або вчинення злочинів, звукозапис розвідувального опитування проведеного оперативним працівником тощо. На цьому етапі дані отримують шляхом оперативного пошуку, який є початковим етапом пізнання в оперативно-розшуковій діяльності [2, с. 129].

Логічним результатом оперативного пошуку за досліджуваням напрямом діяльності є отримання інформації, що містить підстави визначенні у ст. 6 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», у разі виявлення яких відповідно до ст. 9 цього закону необхідно заводити оперативно-розшукову справу. У подальшому всі оперативно-розшукові заходи провадять лише в межах цієї справи. Саме там концентруються всі документи, створені оперативними працівниками в процесі розробки [3].

Наступна стадія документування корупційних правопорушень співпадає з оперативною розробкою, яку в теорії ОРД, як і оперативний пошук вважать формою цієї діяльності. В межах оперативної розробки може використовуватися весь арсенал заходів, що передбачений у формі прав оперативних підрозділів у ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3].

Відповідно до вимог ст. 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» виявлення оперативним підрозділом (в межах провадження по оперативно-розшуковій справі) ознак кримінального правопорушення необхідно невідкладно направити зібрані матеріали, в яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп у даній сфері до відповідного органу досудового розслідування [4, с. 134].

Таким чином можемо визначити, що третя стадія документування оперативними підрозділами корупційних правопорушень співпадає зі

досудового розслідування у кримінальному процесі. На цій стадії оперативні підрозділи керуються положеннями названої статті Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [3], а також нормами статті 41 КПК України [5].

На кожній стадії документування корупційних правопорушень необхідно урахувати особливості даної категорії кримінально караних діянь. Адже від цих особливостей залежить специфіка організації й тактики заходів, що вживаються оперативними підрозділами.

Список використаних джерел

1. Саковський А. А. Оперативно-розшукове документування як пошуково-пізнавальний процес та складова оперативно-розшукової діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 7. С. 371–377.
2. Запотоцький А. П. Документи як процесуальні джерела доказів у кримінальному судочинстві: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ, 2009. 233 с.
3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон від 18.02.1992 № 2135-ХІІ. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.
4. Грібов М. Л. Правове регулювання документування вчинення злочину в кримінальному процесі й оперативно-розшуковій діяльності. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1 (15). С. 129–140.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Сербин Руслан Андрійович,

проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

РОЛЬ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В БОРОТЬБІ З КОРУПЦІЄЮ

Організації громадянського суспільства є важливими суб'єктами боротьби з корупцією. Наприклад, ст. 13 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції [1] передбачає, що «кожна Держава-учасниця вживає належних заходів, у межах своїх можливостей і згідно з основоположними принципами свого внутрішнього права, для сприяння активній участі окремих осіб і груп за межами державного сектора, таких як громадянське суспільство, неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад, у запобіганні корупції й боротьбі з нею та для поглиблення розуміння суспільством факту існування, причин і небезпечного характеру корупції, а також загроз, що створюються нею».

Чому організації громадянського суспільства є такими важливими для боротьби з корупцією? У перших дослідженнях на цю